

05.04.1921

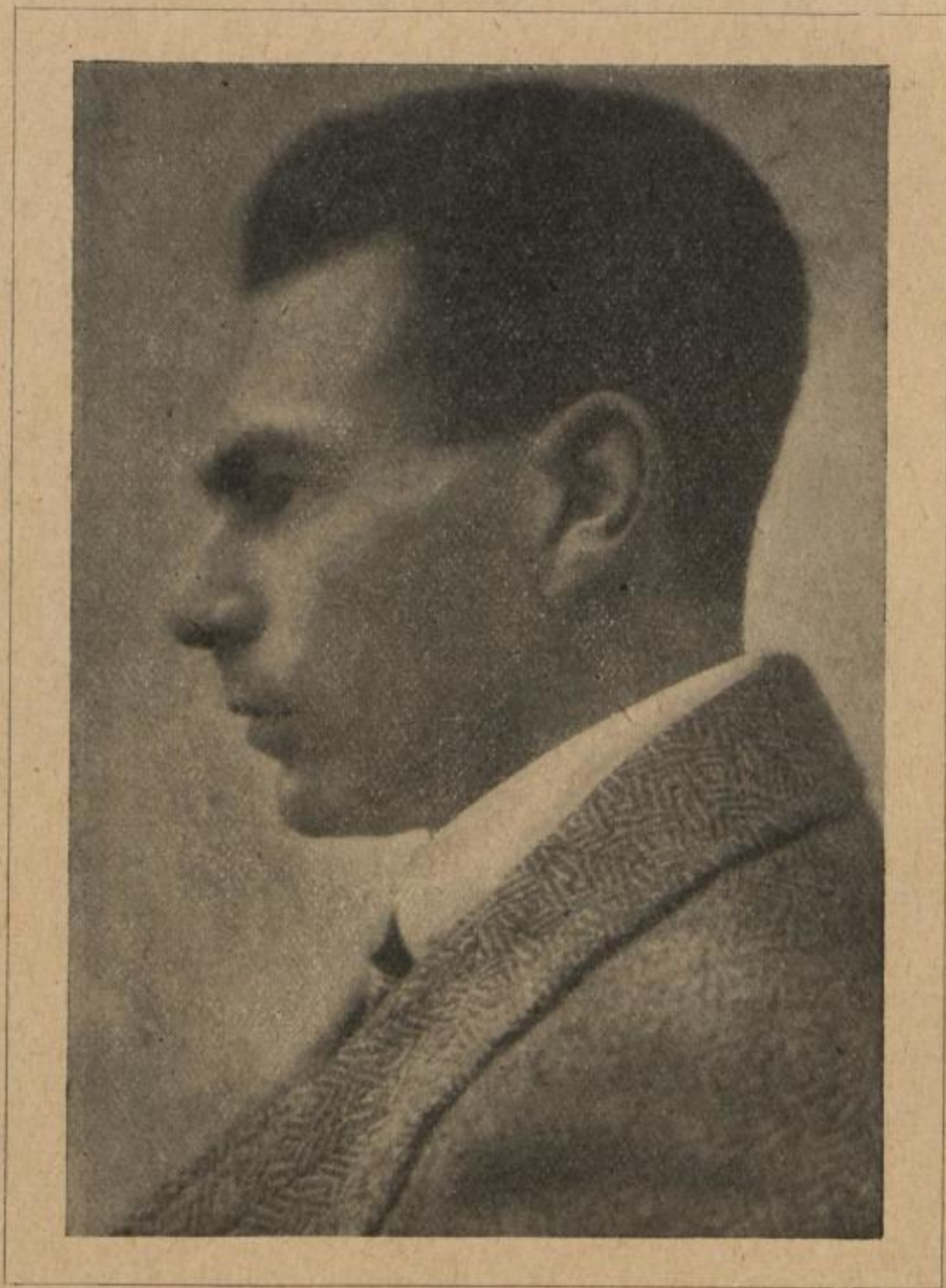
Turnén i Sverige 1921

**Dresdener
Philharmonisches
Orchester**

Dirigent: Alexandre László

P. I.

ALEXANDRE LÁSZLÓ

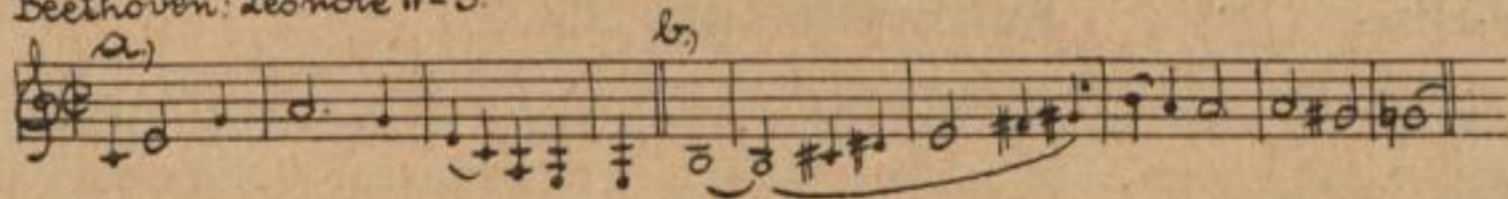
Program.

1) Ludwig van Beethoven: Leonora-ouvertyr Nr. 3 (C-dur) op. 72 a. (1770—1827)

Beethoven anses som den moderna instrumentalmusikens störste mästare. Om den religiösa känslan i Bachs verk har funnit sitt skönaste uttryck, så är det rent mänskliga, glädje och sorg, innehållet i Beethovens arbeten.

Den å vårt program upptagna Leonora-ouvertyren är den tredje af dem, som Beethoven skrivit till sin opera Leonora-Fidelio. Af alla Leonora-ouvertyrerna är den tredje den största, öfverträffad i sin detaljerade figurativa genomarbetning. Den börjar med en Adagiosats, som efterföljes af ett flott allegro. Dettas hufvudtema a) utnyttjas väl och de jämt återkommande synkoperna bringa oss i en ständig oro. Starkare höra vi hufvudtemat återkomma i alla stämmorna och det slutar på dominanten i C-dur-tonartens stora tersskala. Sidotemat b) är i motsats till det förra lugnare och mera sångbart och hålles ända till bearbetningen i E-dur. Detta blir under fortloppet afbrutet genom hornsignalen från scenen, som verkar ängsligt på alla stämmor. Ännu några gånger ropar hornsignalen och den nervösa ångesten stegras. Flöjten försöker med sitt inlägg i G-dur förjaga ångslan, något som också lyckas, och genom ömsesidig uppmuntran försvinner den så småningom helt genom tutti-insatsen af hufvudtemat. Sidotemat kommer denna gång i C-dur och glider öfver i Coda, som börjar med en af de svåraste stråkorkestersatser som ställer stora kraf på orkesterns prestationsförmåga. Med hufvudtemats presto slutar den underbara kompositionen.

Beethoven: Leonore № 3.

2) Peter Iljitsch Tschaikowsky: 5te Symfoni (e-moll) op. 64.

P. I. Tschaikowsky (1840—1893) är företrädaren och grundaren av den romantiska skolan in Ryssland och var en lyriskt anlagd verklig musikernatur, men därtill äkta ryss. Därför finnas i hans verk bredvid moment av nästan flickaktig mildhet och ungdomligt drömmeri andra av nästan halvasiatisk brutalitet.

Denna symfoni är ett af Tschaikowskys mognaste och mest betydelsefulla verk.

1. sats: Andante — Allegro moderato.

Satsen inledes med ett kort Andante, hvares svårmodiga tema (a) uttrycker nära nog hopplöshet. Satsens hufvudtema bringar dock en ljusning häri. (b) Lifligheten blir större och större och temat måste värja sig för angreppen af 1/16-figurerna. Dock behåller det valplatsen och för oss raskt till det andra temat (c) En längtansfull, klagande sång ljuder (d), men gladare stämning inträder i och med hufvudtemat som jämt måste kämpa för sin tillvaro. När det andra temat (c) ännu en gång framträder, lugnar sig angreppsskaran, tills det sista angreppet i Codan slutar med hufvudtemats seger.

2. sats: Andante cantabile, on alcuna licenza.

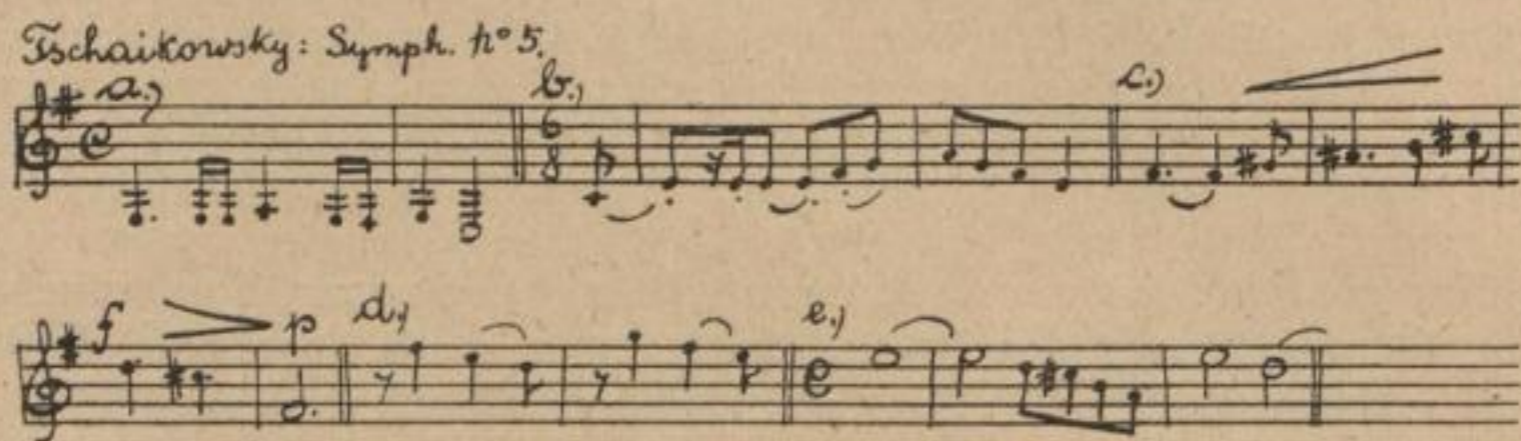
Den andra satsen för oss ut till den vida steppen. Lägrade här på den vassrika stranden af en mäktig, orörlig flod, låta vi blicken sväfv ut i fjärran, där under den tryckande middagssolen linierna upplösa sig och marken synes darra. Försjunkna i drömmar lyssna vi till de röster, som i den stora ensamheten vakna omkring oss och — inom oss.

3. sats: Allegro moderato (Vals).

Från naturens ensamhet komma vi genom tredje satsen tillbaka till det glada vimlet bland människorna igen. I Tschajkowskys symfonier finna vi ofta i stället för Scherzo den symfoniska valsen, som han gifvit den rang, hvilken hos Haydn och Mozart tillkom den då så omtyckta Menuetten.

4. sats: Final, Andante maestoso, Allegro.

Det från verkets början bekanta motivet utbreder sig här högtidligt. Ryska dansmotiv sluta sig till det första. Det andra temat e) inträder kanoniskt genom träblåsarne. „Bearbetningen“ använder hufvudsakligen det andra temat och de små dansmotiven i satsens början och hufvudtemat lyser blott i repris, som leder till alla stämmornas glada hänförelse. Codan bjuder i sammanträngd form ånyo alla tema för att låta den oerhörda kraften i sista satsen glädligt storma fram.

Paus.

3) Leo Weiner (1885): Serenade. op. 3.

Weiner är representanten för den yngre ungerska skolan. Han är en af de mest talangfulla af denna skolas företrädare, är professor i komposition vid Kgl. Landesmusikakademie i Budapest. Genom sin bestickande musikaliska uppfinning är han värderad så väl i sitt hemland som i utlandet.

Serenaden består af fyra satser, af hvilka

1. sats: Allegretto, quasi andantino, F-moll, 4/4.

inledes med stråkarnes pizzicato-pianissimo-ackord. Två flötter införna svagt hufvudtemat (A), från hvilka det öfverflyttar till stråkarne. Efter en från hufvudtemat skedd öfvergång uppträder i ass-dur sidotemat (B), hvilket följes af slutsatsen, likaledes i ass-dur och avslutar expositionen. Genomföringen är helt kort, och återför så småningom den lugna stämningen från början. Reprisen medför i konstruktionen intet nytt. Rörande tonarten finna vi det andra temat och slutsatsen i F-dur, i hvilken tonart första satsen slutar.

2. sats: rytmiskt liflig, c-moll, 3/4.

är i rytmiskt afseende högst intressant och bär en speciellt nationell prägel. Femtaktstemat, förddt fram af stråkarne, varieras i genomföringen och intonas af de öfriga instrumenten. Efter hufvudtemats upprepning följer trion i C-dur, som inledes af stråkarne med den rytmiska figuren i bredvidstående exempel (C). Det inställsamma temat anslås först af flöjterna (D) och får en pikant färg genom violinernas fortblifvande rytm. Temat öfvertages långsamt af hela orkestern och

öfvergår till fortissimo. Efter upprepningen slutar satsen med en brilliant coda, hvars tema är hemtat ur trion.

3. sats: Tema med variationer, långsamt, Ass—dur $\frac{2}{4}$.

Temat framföres (E) af klarinetten under svagt ackompagnement af violinerna och gifver oss stämning af de vemodiga ungerska sångerna. Den första variationen bringar fagotten med grotesk rytm. Vid den andra variationen höra vi temat i $\frac{6}{8}$ takt hos Oboen, redan i lifligare tempo, som i den tredje variationen, där den ledande stämman är tilldelad flöjten, än mera stegras. Satsens slut är synnerligen verkningsfullt.

4. sats: Allegro molto, F—moll, $\frac{2}{2}$.

visar en hel rad af intressanta, rytmiska, bestickande ungerska figurationer, som förläna satsen en särskild flykt. Hufvudtemat (F) hvilar på stråkkvartetten. Härpå följer en kort öfvergång till sidotemat, af hvilket slutet är bildadt. I genomföringen höra vi de båda tema snillrikt varieras. I reprisen återkomma tema i F-dur, hvartill sluter sig en käck coda (Presto), som utgör den verkningsfulla avslutningen på det poetiska verket.

Weiner: Serenade.

a) Festen

c) Streicher

b) Clar.

d) Viol.

4) Franz Liszt (1811-1886): Les Préludes, symfonisk dikt.

Uppslaget till denna symfoniska dikt gaf Lamartines poem „Les Préludes“ i hans „Méditations poétiques“. Liszt kallar den själf i de förklaringar, som han utgifvit till sina samtliga symfoniska verk, en skalds träffande ingifvelse att betrakta lifvet som en sammanhängande kedja af preludier till en okänd sång, hvars första alvarliga och högtidliga ton anslås af döden.

Kompositionens innehåll äro i toner tecknade bilder af ynglingens läroår, upplevelser och lidanden, hvilka förbereda hans utveckling till man och till att utföra de uppgifter, som komma att åligga honom i lifvet — allt detta bildar en följd af preludier. Kärleken inträder som en lysande morgonrodnad i det unga hjärtat, men missräkning följer, så snart ödets hårda stormar blåsa bort och förstöra lyckans sällhet. Det nedböjda, tröstbehöfvande hjärtat flyktar till naturens bröst, hemtar mod till ytterligare kamp med lifvet för att vinna segerns pris: mandom och mannakraft.

Kasta vi från en annan ståndpunkt en blick på kompositionen, så finna vi en orkestersak i fyra satser med introduktion. Kompositionen bearbetar i alla satserna samma nedan upptecknade motiv:

Liszt, Les Préludes.
Andante.

5) Richard Wagner 1813—1883):

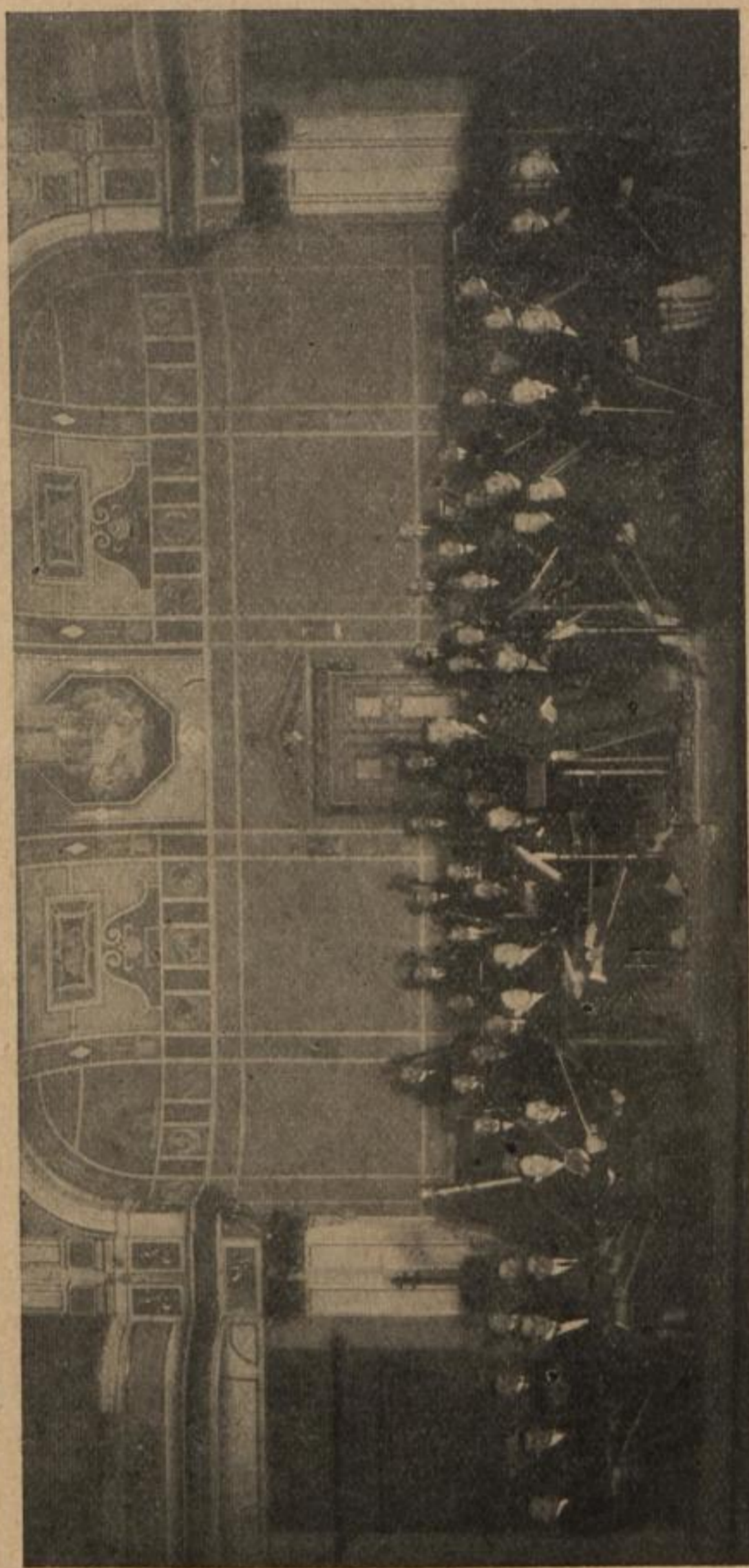
Förspel till operan *Mästersångarne från Nürnberg.*

Programantydningar af Richard Wagner.

Mästersångarne draga under pomp och ståt i festligt tåg fram inför folket i Nürnberg; de bära i procession „leges tabulatur“, dessa de enda bevarade ålderdomliga lagar i poetisk form, hvilkas innehåll för länge sedan var försvunnet. Efter det högtburna baneret med bilden af den harpspelande konung David följer Hans Sachs' folgkliga gestalt, och hans egna sänger skalla honom till mötes från folkets mun som en hjärtlig hälsning.

Midt i den folkliga taflan märka vi dock kärlekens blyga suck från den vackra dottern till en af mästarne, där hon går festligt klädd, bestämd att blifna sångtäf-lingens höga pris, men rädd och längtansfull med blickarne söker sin älskade, som väl är diktare, men ej mästersångare. Denne bryter sig väg genom folket. Hans blickar, hans röst tillhviska henne, den längstade, den evigt nya ungdomens gamla kärlekssång. — Mästarens lifliga lärpojkar springa med barnslig glädtighet där- emellan och störa deras förtroliga samspråk. Det uppstår trängsel och förvirring. Då springer Hans Sachs, som åningsfullt förnummit deras kärleks sång, fram och griper hjälpande sångaren, och emellan sig och den älskade gifver han honom en plats i spetsen af mästarne festtåg. Högt hälsar folket dem. Kärlekens sång blandar sig med mästarsångerna: Pedanteriet och poesien äro försonade. „Lefve Hans Sachs“ skallar det mäktigt.

Dresdener Philharmonisches Orchester

Dirigent: Alexandre László

7

Generalien 1921

